

svetniške figure, ki so nekaki mejniki časa, po katerih se določajo posamezne faze onega vednega snovanja, grajenja, rojenja in umiranja v naravi, prastara, za človeka vedno mikavna in zagonetna prikazen, vklenjena v ono dobo, ki jo imenujemo s preprosto besedico „leto“. Po tej poti prihaja v Golarjevo poezijo tudi nekaj epičnih tonov, kar jo varuje nevarnosti, da bi postala enolična.

Intimna poglobitev v naravo, serafična nežnost duše, ki si skoro ne upa iti čez travnik, ker bi pri tem pohodila kako cvetko ali travico, se bo mogoče v času, ko vlada v življenju samo brutalno nasilje, v poeziji pa „problem“, zdela komu anahronizem. In vendar ni! Pač pa je opomin, da nas na svet in na našo zemljo vežejo skrivnostne niti, ki jih ne moremo pretrgati, če si nočemo pretrgati niti našega življenja. Pač pa je beseda, ki se oglašča iz mističnih globin, kjer tiče korenine našega bitja in kamor ne vidi oko učenjaka, pač pa skrivnostni pogled poeta. Tako besedo je tudi danes — in danes še celo! — treba verno poslušati, posebno če je tako lepa, kakor je Golarjeva.

J. A. G.

P. Bourget: Zmisel smrti. Prevedel A. Kopitar. Izdala in založila Leonova družba. Ljubljana 1918. Tiskala „Kat. tiskarna“. Str. 156.

Paul Bourget, rojen 1852. v Amiensu, slika višje sloje (high life). Za pokojnim Stendhalom sluje kot odličen mojster psihološkega romana. Na dolgo in široko, pa tudi na globoko razkraja pred nami razpoložnja, razvoj in presnavljanje dušnih pojavov. André Cornélis n. pr. opisuje Hamletov položaj v sodobniku, ženska ljubezen (priljubljeno mu polje!) pri današnji posvetnjakinji ali pri ničvrednici tvori vsebino *La žem*; sličen ženski portret, kakor jih je bilo več v zbirki *Pastels*, bo obdeloval v še neizdanem romanu *Laurence Albani*; *Učenec* predstavlja mladega učenjaka, ki presaja filozofski nauk v prakso ter postane morivec. Na starost je zašel Bourget — kakor pred njim Zola, toda v nasprotni smeri — med družboslovce in oznanjevalce socialnih preustrojev. Njegov lek se glasi: monarhija, vera, hijerarhija, avtoriteta. To je posvetni teoretik konservativne Francije. Nekaj preglednih podatkov o njem najdete tudi v gorenjem prevodu kot pogovor od g. Debevca.

Pomen in smoter zadnje Bourgetove knjige je začrtan v sklepnem poglavju. „Smrt nima smisla, če ni nič drugega kakor konec, ima ga pa, če je žrtev“. To geslo vodi mladega poročnika Galika, vernega Bretonca, ki pade za domovino. Njegov protinožec je izvrstni kirurg Orteg, monist, ki ne pripoznava nadnaravnega sveta in se zbog neozdravljivega raka zastrupi. Spočetka drži z ljubljenim možem tudi zdravnikova žena, celo sklene z njim umreti — a vzgled bratranca Galika (pa tudi nagon samoohrane) jo otme: posveti se izključno strežbi bolnikov.

Koder Bourget opisuje dogodke, mu je prijetno slediti. Včasih je izrazito dramatičen, n. pr. ko govori o drzni operaciji ali o naskoku Francozov na nemške postojanke. Posamezni oddelki pa so spričo dolgoveznega razmotrivanja in dokazovanja duhomorni. Težko je prebaviti take-le izreke: „Le napuh zna trpeti s tako mirno krinko kakor verno obličje“ (str. 80). Ako pride človek drugačnega ustroja, poreče morda narobe. Tako stoji trditvev proti trditvi. Ko je l. 1911. izšla Bourgetova žaloihra *Le Tribun*, ki zastopa nedokazano domnevo, da more samo vernik etično neoporečeno delovati, je dal Loisillon brž nato igrati v Odeonu svojo trodejanko z obratno tezo: pravost je nezavisna

od vere (minister izroči roki pravice zločinca — lastnega sina) ... „Sile morejo delovati v svetovju, o katerih niti ne slutimo, da so“ (106). Rad podpiše tako krilatico, kdor čisto ne zanika metafizike. Ali sklepati na določeno realnost takih moči, presega človeški um ... Če že govoriš o čudežu na Marni (Francozi ustavili švabsko prodiranje), kakšno čudo je bil šele uspeh osrednjih velesil do poslednjega trenutka! In čudeša indijskih taskalodrugitov in omfaloskopov ter raznih drugovernikov?! O teh spominih in opazovanjih pravi avtor, da jih je „pisal v neki zmedenosti, ki je rasla v isti meri, kakor so se dogodki oživljali pred njegovim spominom, in zmedenost ni zdravstveno stanje“ (150). Res je, psihologi splošno priznavajo, da duševni dožitki vsled nestanovitnosti v istini drugače izgledajo, kakor jih vobče popisujemo.

Misliš, da je račka,
pa je bel labod;
misliš, da je bel labod,
pa je deveta kraljična ...

V knjigi se povdarja dejstvo, da je krščanska vera blagodejno vplivala na francoske vojake. Turški kizmet ima baje isti čudoviti lek. Rad bi vedel, s kakšno oporo so neki umirali črnici na bojišču. Pozitiven dokaz Višjega bitja naj bi bila žrtev onih vojakov, ki poginejo nepoznani za domovino, češ zakaj naj sicer človek daruje sedanost prihodnosti? „Domovina“ ne obstoji zgolj iz zaledkarjev, ampak tudi iz bojevnikov samih. „Manj strašna noč je v črne zemlje krili, kot so pod svetlim solncem sužni dnovi.“ Uničevanje človeštva v smrti se piscu zdi nesmiselno, če ni zagrobnega življenja. Kaj pa druge životinje in celi svetovi? Mi menda le preveč silimo v ospredje svoj mikrokozem! Da, Orteg ima v svojem svetovnem nazoru „nepremagljivo nevednost“, kakor pravi abbé, ki še pametno pristavlja: „Prilika o talentih nas uči: Bog le tiste terja, katerim je dal ...“ Z različnimi idejami bi se še dalo pričkat — toda zadostuj. Spomnil sem se ravno Cankarjevih besed: Dolgčas bi bilo na svetu, ko bi bilo vse dokazano.

Prevod je dovolj gladek, pregledal ga je ka-li g. dr. Detela. Vendar mu je ušlo par nepriznanih oblik. Nimam izvirnika, da bi pogledal, kaj pomeni francoski u v e l i zobje. Galicizem je vprašati po boleznih: kaj pač ima (kaj mu je)?

A. Debeljak.

Vouk dr. Vale: Nauka o životu bilja. U Zagrebu 1918. (Znanstvena djela za opću naobrazbu, izdala jgsl. akademija znanosti i umjetnosti, knjiga 7). — 367 strani vel. 8° z 226 slikami v tekstu in 7 tablicami. Cena 12 K.

Akademija znanosti v Zagrebu izdaja poleg svojih strokovnih znanstvenih knjig v novejšem času tudi poljudna znanstvena dela. V gorenjem naslovu označena „Nauka o životu bilja (biologija bilja)“ je sedma knjiga v tej zbirki, ki naj ponese uspehe in spoznatve novodobne vede med širše kroge. Priporočamo to knjigo našemu razumništvu najtopleje, ker podaja na široko zajeto snov one prirodopisne vede, ki slove kot „scientia amabilis“. Knjiga se laskavo prikuplja po umni izberi vsebine in po lahkem, jasnem in živahnem pripovedovanju, ki ni samo zgolj stvarno in „suho“, nego je čestokrat čustveno povdarjeno. Odlikuje se vseskozi kot odlično delo veščaka, ki ima bister vsestranski vpogled v širno novodobno botaniško strokovno književnost. Umel